

«ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ»

Հայ-ռուսական համալսարանի գիտական գծով
պրոֆեսոր, փ.գ.դ., պրոֆեսոր Պ.Ս. Ավետիսյան

«31» մայիս 2021թ.

ԿԱՐՄԻՔ

Հայ-ռուսական համալսարանի
(առաջատար կազմակերպության)

Նարինե Աշոտի Ավագյանի՝ «Անհատականացման միջոցների քաղաքացիաիրավական
պաշտպանությունն անբարեխիղճ մրցակցությունից» վերտառությամբ
ԺԲ.00.03 - Մասնավոր իրավունք – (քաղաքացիական, առևտրային (կոմերցիոն),
միջազգային մասնավոր, ընտանեկան, աշխատանքային, սոցիալական ապահովության իրավունք)
մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման
ատենախոսության վերաբերյալ

Հայ-ռուսական համալսարանի քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական
դատավարության իրավունքի ամբիոնը՝ մասնակցությամբ ամբիոնի վարիչ, ի.գ.թ., դոցենտ Ա.Գ.
Թունյանի, ի.գ.դ., պրոֆեսոր Ա.Գ. Դավթյանի, ի.գ.թ., դոցենտ Յ.Վ. Հայրապետյանի, ի.գ.թ. Ե.Ռ.
Նիկողոսյանի, ի.գ.թ. Ա.Ա. Մանուկյանի, ի.գ.թ. Կ.Ս. Հովհաննիսյանի, ի.գ.թ. Ա.Գ. Մալխասյանի,
ի.գ.թ. Ե.Ռ. Դանիելյանի, ի.գ.թ. Ն.Գ. Դավթյանի, ի.գ.թ. Ս.Ա. Քալաշյանի, ավագ դասախոս Օ.Ա.
Հովհաննիսյանի, ամբիոնի լաբորանտ Ի.Վ. Խաչատրյանի քննարկեց Նարինե Աշոտի Ավագյանի՝
«Անհատականացման միջոցների քաղաքացիաիրավական պաշտպանությունն անբարեխիղճ
մրցակցությունից» թեմայով ԺԲ.00.03 Մասնավոր իրավունք (քաղաքացիական, առևտրային
(կոմերցիոն), միջազգային մասնավոր, ընտանեկան, աշխատանքային, սոցիալական
ապահովության իրավունք) մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի
գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսությունը և հանգեց հետևյալին:

Գրախոսվող թեկնածուական ատենախոսությունը նվիրված է անհատականացման միջոցների՝ անբարեխիղճ մրցակցությունից քաղաքացիաիրավական պաշտպանության կապակցությամբ առաջացող հասարակական հարաբերություններին: Ատենախոսի կողմից փորձ է կատարվել մշակելու գիտական այնպիսի աշխատանք, որը, ըստ էության, կհանդիսանա ուսումնասիրվող թեմայի վերաբերյալ հանրապետությունում առաջին համապարփակ հետազոտությունը: Ասպիրանտի ատենախոսության ուսումնասիրության առարկան են անհատականացման միջոցների իրավական պաշտպանության առնչությամբ ծագող հարաբերությունները կարգավորող իրավական նորմերը և իրավակիրառ պրակտիկան:

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Գրախոսվող աշխատանքի թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է թե՛ անհատականացման միջոցներին առնչվող օրենսդրության մեջ և դատական պրակտիկայում առկա հակասություններով, ոլորտում առկա օրենսդրական բացերով, թե՛ առանցքային հարցերի առնչությամբ քաղաքացիագետների, այդ թվում՝ այլ երկրների՝ ոլորտի մասնագետների մոտեցումներում առկա էական տարբերություններով:

Շուկայական հարաբերությունների զարգացմանը զուգընթաց, տնտեսական գործունեության ոլորտում մրցակցության արդի պայմաններում առանձնակի նշանակություն է ձեռք բերում մի կողմից՝ գործարարների կողմից մրցակցությանը դիմակայելը, ինչի համար հզոր գործիք են հանդիսանում անհատականացման միջոցները, որոնց միջոցով վերջիններս հնարավորություն են ստանում անհատականացնել իրենց և իրենց կողմից արտադրվող ապրանքները կամ մատուցվող ծառայությունները, մյուս կողմից՝ կարևորվում է սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը, որում ևս անմասն չեն մնում անհատականացման միջոցները՝ դրանցով պայմանավորելով ապրանքի ընտրությունն սպառողի կողմից: Այսպիսով՝ մտավոր սեփականությունը և, մասնավորապես, անհատականացման միջոցները, դարձել են տնտեսության կարևոր ոչ նյութական ակտիվներից մեկը, ձեռք են բերել արժեք և դարձել տնտեսական գործարքների առարկա: Նշված օբյեկտները, չհանդիսանալով բացառապես իրավական կատեգորիաներ, դարձել են ակտիվ ընկերությունների համար: Մինևույն ժամանակ, ինչպես նաև դրանով պայմանավորված՝ առաջնահերթ նշանակություն են ձեռք բերում անհատականացման միջոցների և, հատկապես, դրանք անբարեխիղճ մրցակցությունից պաշտպանության հետ կապված հիմնախնդիրները:

Անշուշտ, անհատականացման միջոցների և անբարեխիղճ մրցակցության ինստիտուտի տեսական և գործնական հիմնախնդիրների համակարգային վերլուծությունը և դրա հիման վրա օրենսդրության և իրավակիրառ պրակտիկայի կատարելագործմանն ուղղված առաջարկների մշակումը, այդ թվում՝ անհատականացման միջոցների իրավական էությանը, նշանակությանը, դրանց՝ անբարեխիղճ մրցակցությունից պաշտպանությանը, տարբեր ինստիտուտների հետ

հարաբերակցությանը վերաբերող հիմնահարցերի ուսումնասիրությունը կարևոր է գիտության, օրենսդրության և պրակտիկայի համար:

Վերոշարադրյալն, անկասկած, հաստատում է ներկայացված հետազոտության արդիականությունը:

Ասպիրանտի կողմից ստացված առավել էական գիտական արդյունքները, որոնք կանխորոշում են գիտական նորույթը: Ն.Ա. Ավագյանի աշխատանքում ընդհանուր առմամբ պատշաճ կերպով հետազոտված են անհատականացման միջոցների՝ անբարեխիղճ մրցակցությունից քաղաքացիաիրավական պաշտպանության տեսական հիմնավորման և օրենսդրական կարգավորման հիմնահարցերը: Ատենախոսի կողմից ոչ միայն հետազոտվել են անհատականացման միջոցների և դրանց օգտագործման արդյունքում անբարեխիղճ մրցակցության ինստիտուտի տեսական և գործնական հիմնախնդիրները, այդ թվում՝ համակարգային վերլուծության են ենթարկվել առանձին անհատականացման միջոցների՝ ֆիրմային անվանումների, ապրանքային նշանների, աշխարհագրական նշումների և ծագման տեղանունների իրավական բնույթն ու նշանակությունը, ձևակերպվել են «անհատականացում» և «անհատականացման միջոց» հասկացությունները, վեր են հանվել դրանց դասակարգման հետ կապված հարցերը, անբարեխիղճ մրցակցության օրենսդրության հստակեցման անհրաժեշտությունը և այլ հարցեր, այլև՝ ձևակերպվել են անհատականացման միջոցների՝ անբարեխիղճ մրցակցությունից քաղաքացիաիրավական պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունների իրավական կարգավորմանը վերաբերող տեսական եզրահանգումներ և առաջադրված խնդիրների լուծմանն ուղղված օրենսդրական առաջարկներ:

Վերոնշյալ հիմնախնդիրների ուսումնասիրության համար հեղինակի կողմից հիմք են ընդունվել ինչպես Հայաստանի Հանրապետության՝ քաղաքացիական շրջանառության մասնակիցների, ապրանքների, աշխատանքների կամ ծառայությունների անհատականացման միջոցներին առնչվող օրենսդրության, դատական պրակտիկայի, տեսության մեջ արտահայտված կարծիքների, այնպես էլ արտասահմանյան մի շարք երկրների օրենսդրության, միջազգային իրավական կարգավորումների, ընդհանուր և մայրցամաքային իրավական համակարգերի տարբեր երկրների դատական պրակտիկայի, օտարերկրյա գիտնականների կարծիքների համեմատական վերլուծությունները:

Գիտական դրույթների, հետևությունների և առաջարկությունների հիմնավորվածությունը և արժանահավատությունը: Ն.Ա. Ավագյանի թեկնածուական ատենախոսությունը հանդիսանում է ավարտուն գիտական հետազոտություն: Ատենախոսության թեման, բովանդակությունը, նպատակը, խնդիրները տրամաբանորեն փոխհամաձայնեցված են: Գիտական նորույթ պարունակող դրույթների բովանդակությունը համապատասխանում է հայտարկված մասնագիտությանը: Աշխատանքում հեղինակին հաջողվել է զարգացնել տեսական դրույթներ և

մշակել գործնական առաջարկներ անհատականացման միջոցների՝ անբարեխիղճ մրցակցությունից քաղաքացիաիրավական պաշտպանության կապակցությամբ առաջացող խնդիրների լուծման ուղղությամբ:

Ասպիրանտի կողմից հետազոտության արդյունքում ստացված արդյունքների հիմնավորման նպատակով կիրառվել են ճիշտ գիտական մեթոդներ: Դրույթների և եզրակացությունների հիմնավորվածության բարձր մակարդակը հավաստվում է գրականության ցանկում աղբյուրների ծավալով, հետազոտության հիմնական դրույթները շարադրված են թվով 8 հրապարակումներում:

Ատենախոսության գիտական արդյունքները հիմնվում են պաշտոնական աղբյուրներից ստացված զգալի ծավալով տեղեկատվության վերլուծության վրա, ինչն էլ պայմանավորում է դրանց արժանահավաստությունը:

Հեղինակային ըմբռնումը, հետևությունները և առաջարկությունները հիմնավոր են, ձևակերպված գիտական դրույթները՝ նոր:

Աշխատանքի ձևակերպմանը և բովանդակությանը ներկայացվող դիտողություններ: Չնայած Ն.Ա. Ավագյանի թեկնածուական ատենախոսության վերոնշյալ առավելություններին, աշխատանքում առկա են որոշակի բացթողումներ և վիճելի առաջարկություններ, որոնք հանգում են հետևյալին.

1. Հեղինակը պաշտպանության ներկայացվող 1-ին դրույթում (էջ 8, 43-65) առաջարկում է օրենսդրորեն սահմանափակել ֆիրմային անվանումներին տրամադրվող բացառիկ իրավունքները, ֆիրմային անվանումները չդիտել որպես մտավոր սեփականության օբյեկտ, դրանց պաշտպանությունն իրականացնել ընդհանուր քաղաքացիաիրավական պաշտպանության եղանակներով, ինչպես անվանումների դեպքում է (օրինակ՝ վնասի հատուցման միջոցով), իսկ անհրաժեշտության դեպքում, երբ անվանման օգտագործումը երրորդ անձի կողմից կանդրադառնա նաև սպառողների շահերին, պաշտպանությունը տրամադրել անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելող նորմերով: Նշվածի համար հիմք է ընդունվում հետևյալը.

1.1. ֆիրմային անվանումների դեպքում բացառիկ իրավունքներ շնորհելու միակ հիմնավորումը այլ իրավաբանական անձանցից զանազանվելու անհրաժեշտությունն է,

1.2. սպառողը, ով ապրանքը նույնականացնում է ապրանքային նշանով, կարիք չունի իմանալու վաճառողի անունը: Բավարար է, որպեսզի սպառողները իմանան, որ միևնույն ապրանքային նշանը կրող ապրանքները նույն աղբյուրից են սերում (էջ 57),

1.3. հանրությունը շահագրգռվածություն չունի ֆիրմային անվանումներին տրամադրելու լայն պաշտպանության միջոցներ, քանի որ դրանք չեն կատարում ստեղծարարության և նորարարության խթանման գործառույթ:

Նշվածի կապակցությամբ, թերևս պարզ չէ ֆիրմային անվանումներին տրամադրվող բացառիկ իրավունքների սահմանափակման նպատակահարմարությունը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը,

որ ֆիրմային անվանումը նաև կազմակերպության գույքային համալիրի տարր է հանդիսանում, որի նշանակությունը և տնտեսական արժեքն ավելանում է շուկայում համբավի բարձրացմանը գուզրնթաց՝ շատ դեպքերում պայմանավորելով սպառողի կողմից այս կամ այն ապրանքի կամ ծառայության ընտրությունը հենց արտադրողի անվամբ: Բացի դրանից, հարց է ծագում, արդյո՞ք անվանումը պաշտպանելու առաջարկվող մեխանիզմների գործողության պայմաններում չի խախտվի այն հավասարակշռությունը, որն առաջարկում են գործող կարգավորումներն այն դեպքում, երբ ատենախոսի կողմից նշված պնդումների համար որպես հիմք ընդունված հայտնի (էջ 58) ապրանքային նշանին վերաբերող գործում դիտարկենք տրամագծորեն հակառակ իրավիճակը (ՀՀ-ում համբավ ունեցող ընկերությունն ավելի վաղ առաջնությամբ և ոչ հայտնի, ավելին, համբավ չվայելող, սակայն գրանցված ապրանքային նշան): Այսպիսով, ֆիրմային անվանումների նկատմամբ օրենսդրությամբ բացառիկ իրավունքներ չամրագրելով և չընդհանրելով մտավոր սեփականության կարգավիճակ, արդյո՞ք դրանց օգտագործման և պաշտպանության ռեժիմն իրավունքում չի կարող բնութագրվել որպես ոչ լիարժեք մշակված:

2. Անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կարգավորմանը (էջ 58)՝ հեղինակը գտնում է, որ նման կարգավորումը հակասում է ֆիրմային անվանումների բուն նպատակին՝ անհատականացնել մեկ տնտեսվարող սուբյեկտին մյուսից, և կատարում է ապրանքային նշանի դերակատարում: Ասվածը, թերևս, կարելի է արդարացված համարել, եթե չլիներ նույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգավորումը, համաձայն, որի ֆիրմային անվանումն օգտագործվում է միայն այնպես, ինչպես այն գրանցված է, պայմանով, որ սպառողի կողմից այն չընկալվի որպես ապրանքային նշան:

3. Պաշտպանության ներկայացվող 2-րդ դրույթում (էջեր 9, 84) ատենախոսը, հաշվի առնելով ապրանքային նշանի համբավի դերն ու նշանակությունը, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ համբավին պատճառված իրական վնասը հաշվարկելը շատ բարդ, իսկ երբեմն նաև անհնար է, առաջարկում է (էջ 85) «Ապրանքային նշանների մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետում նախատեսել հետևյալ լրացումը. «Ապրանքային նշանի տարբերակիչ բնույթին կամ բարի համբավին պատճառված վնասների փոխարեն իրավատերը կարող է պահանջել փոխհատուցում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 3000-ապատիկից մինչև 100.000-ապատիկի չափով»:

Նշվածի կապակցությամբ, թերևս, անհրաժեշտ էր առավել ամբողջական մշակել և սահմանել առաջարկվող դրույթը՝ նախատեսելով նաև դատարանի կողմից փոխհատուցման չափը որոշելու հստակ մեխանիզմներ:

4. Պաշտպանության ներկայացվող 3-րդ դրույթում (էջ 10, էջեր 85-95) հեղինակը նշում է, որ «Աշխարհագրական նշումների մասին» օրենքի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հիշյալ անհատականացման միջոցների պաշտպանությունը ուղղված է անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելելուն: Հետևաբար հաշվի առնելով, որ եզրութաբանությունը կարող է մեծ ազդեցություն

ունենալ իրավակիրառ պրակտիկայում՝ առաջարկում ենք գործնական նկատառումներից ելնելով աշխարհագրական նշումները, ծագման տեղանունները և երաշխավորված ավանդական արտադրանքը չդիտել որպես հավաքական մտավոր սեփականություն և դրանց նկատմամբ չտարածել մտավոր սեփականության իրավունքի նորմերը, իսկ դրանց պաշտպանությունը պետք է ուղղված լինի անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելելուն:

Որպես հիմնավորում նշվում է այն, որ այդ օբյեկտների նկատմամբ բացառիկ իրավունքներ առկա չեն և դրանք ավելի շատ հետապնդում են հանրային շահ, քան մասնավոր, որպիսի պայմաններում հանդիսանում են գործիք՝ անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելելու համար: Այնուհետև հեղինակն ավելացնում է, որ «Աշխարհագրական նշումների մասին» օրենքի 14-րդ հոդվածի մեկնաբանությունից բխում է, որ դրանց պաշտպանությունը փաստացի իրականացվում է անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելող նորմերով:

Անշուշտ, նշված օբյեկտները չեն հանդիսանում առանձին իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձանց բացառիկ իրավունքի օբյեկտ իրենց դասական իմաստով: Սակայն, արդյո՞ք հիմնավոր կարելի է համարել այն պնդումը, որ դրանք ավելի շատ հանրային շահ են հետապնդում՝ հաշվի առնելով այն, որ դրանք օրինական օգտագործողները, կատարելով ներդրումներ և ստեղծելով արժեք, անձնապես շահագրգռված են դրանց՝ հուսալի պաշտպանության ապահովման մեջ՝ կանխելով դրանց ոչ իրավաչափ օգտագործումն այլ անձանց կողմից այն ապրանքների համար, որոնք օժտված չեն այն հատկություններով, որոնցով օժտված են իրենց ապրանքները: Բացի նշվածից, պարզ չէ, թե ինչու, օրինակ, ապրանքային նշանի տեսակներից կոլեկտիվ նշանների համար կարելի է արդարացված համարել դրանց իրավատերերի համար բացառիկ իրավունքների ճանաչումը և համապատասխանաբար կոլեկտիվ նշանները (որոնք գրանցելու իրավունք ունեն պատրաստողների, արտադրողների, ծառայությունների մատուցողների, վաճառողների միավորումները) որպես մտավոր սեփականություն պաշտպանելը, իսկ աշխարհագրական նշումների դեպքում՝ ոչ: Եվ արդյո՞ք «Աշխարհագրական նշումների մասին» օրենքի 14-րդ հոդվածի նման ձևով մեկնաբանությունը բավարար է փաստելու համար, որ դրանց պաշտպանությունը փաստացի իրականացվում է անբարեխիղճ մրցակցությունը կանխարգելող նորմերով:

5. Զուգահեռներ անցկացնելով ապրանքային նշանների հետ՝ հեղինակն աշխարհագրական նշումների առանձնահատկություններից նշում է այն, որ հիշյալ անհատականացման միջոցների օբյեկտ կարող են լինել միայն ապրանքները և ոչ ծառայությունները:

Վերոգրյալի հետ կապված թերևս պետք է անդրադառնալ միջազգային փորձին, որը ցույց է տալիս, որ ժամանակակից աշխարհում, ծառայությունների դերի աճով պայմանավորված, աշխարհում արդեն եղել են օրինակներ ծառայությունների ծագման տեղանունների պաշտպանության վերաբերյալ:

5. Զուգահեռներ անցկացնելով ապրանքային նշանների հետ՝ հեղինակն աշխարհագրական նշումների առանձնահատկություններից նշում է այն, որ հիշյալ անհատականացման միջոցների օբյեկտ կարող են լինել միայն ապրանքները և ոչ ծառայությունները:

Վերոգրյալի հետ կապված թերևս պետք է անդրադառնալ միջազգային փորձին, որը ցույց է տալիս, որ ժամանակակից աշխարհում, ծառայությունների դերի աճով պայմանավորված, աշխարհում արդեն եղել են օրինակներ ծառայությունների ծագման տեղանունների պաշտպանության վերաբերյալ:

Այնուհանդերձ, նշված թերությունները չեն անդրադառնում Ն.Ա. Ավագյանի թեկնածուական ատենախոսության ընդհանուր որակի վրա, իսկ ներկայացված դիտողությունները կրում են խորհրդատվական բնույթ:

Վերոնշյալի հաշվառմամբ՝ Նարինե Աշոտի Ավագյանի՝ «Անհատականացման միջոցների քաղաքացիաիրավական պաշտպանությունն անբարեխիղճ մրցակցությունից» վերտառությամբ ԺԲ.00.03-«Մասնավոր իրավունք՝ քաղաքացիական, առևտրային (կոմերցիոն), միջազգային մասնավոր, ընտանեկան, աշխատանքային, սոցիալական ապահովության իրավունք» մասնագիտությամբ թեկնածուական ատենախոսությունը ամբողջական գիտական հետազոտություն է, լիովին համապատասխանում է «Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 10-րդ կետով թեկնածուական աշխատանքներին ներկայացվող պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է հայցվող գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Առաջատար կազմակերպության կարծիքը քննարկվել և հավանության է արժանացել Հայ-ռուսական համալսարանի քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության իրավունքի ամբիոնի 2021 թ. մայիսի 31-ի նիստում, արձանագրություն թիվ 14.

**Հայ-ռուսական համալսարանի
քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական**

դատավարության իրավունքի ամբիոնի վարիչ՝

Ի.Գ.Թ., դոցենտ Ա.Գ. ԹՈՒՆՅԱՆ

Նիստի քարտուղար՝

Ի.Վ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

**Հայ-ռուսական համալսարանի
գիտական քարտուղար՝**

Ռ.Ս. ԿԱՍԱԲԱՆՈՎԱՆ